

Claus per entendre el naufragi dels partits socialdemòcrates a Europa

Podem parlar d'una crisi de la socialdemocràcia? Està perdent els seus bastions històrics? Quin és el seu futur en l'Europa que ve? **CRÍTIC** analitza els resultats electorals dels autoanomenats partits socialdemòcrates de tot Europa i aporta claus per entendre la pèrdua de suport social que pateixen.

Pablo Sánchez / @pa_sanchez_1978

Les últimes eleccions en països com França, Alemanya, els Països Baixos, Polònia o Irlanda mostren un panorama desolador per als antics partits socialistes d'Europa. Podem parlar d'una crisi de la socialdemocràcia? Està perdent els seus bastions històrics? Quin és el seu futur en l'Europa que ve? **CRÍTIC analitza els resultats electorals dels autoanomenats partits socialdemòcrates de tot Europa** i aporta claus per entendre la pèrdua de suport social que pateixen.

La socialdemocràcia viu moments difícils a Europa. Els resultats dels partits que s'autodefineixen com a socialdemòcrates en les últimes eleccions mostren una tendència a la baixa generalitzada. A **França**, en la primera volta de les presidencials, el candidat del Partit Socialista no va arribar a un 6%; a **Àustria**, el candidat de l'SPÖ va ser el quart classificat; a **Grècia**, el Pasok ha obtingut un 6,3%; el Labour Party irlandès, un 6,6%; el Partit Socialista islandès, un 5,7%; als **Països Baixos**, no superen un 8%, i a la conservadora **Polònia**, es queden en un 7,6%. L'única excepció en els últims mesos són els bons resultats dels socialistes a les illes de **Malta** i del **Regne Unit** —tot i que el fenomen Jeremy Corbyn es va quedar igualment a l'oposició.

El suport electoral cap als partits que havien impulsat la construcció de l'Estat del benestar a Europa des de la Segona Guerra Mundial s'està evaporant. Per analitzar-ho, és fonamental, d'una banda, entendre la profunditat d'aquesta davallada i, de l'altra, saber si els països on la tendència decreixent no es produeix o s'atura poden ser 'un model a seguir' o són l'excepció de la regla.

De l'"Spirit of 45' britànic a Willy Brandt i Mitterrand

L'esquerra (utilitzarem "esquerra" com a sinònim de "socialdemocràcia") no ha estat hegemònica en cap país central d'Europa durant la segona meitat del segle XX. Només la socialdemocràcia nòrdica ha controlat els governs de **Suècia, Noruega o Dinamarca** durant els últims 50. El Partit Socialdemòcrata alemany (SPD), el PS francès (o els seus precursors: la SFIO o el PSU), el PSI italià o el Partit Laborista britànic, en canvi, no han passat gaires anys als governs dels seus països respectius. L'Estat del benestar europeu es va construir als anys cinquanta i seixanta amb la majoria de partits socialdemòcrates i comunistes pressionant des de l'oposició. Això és bàsic per entendre la figura dels grans líders europeus com l'alemany **Willy Brandt**, el francès **François Mitterrand** o els britànics **Clement Attlee** i el popular ministre de Sanitat **Aneurin Bevan**.

La socialdemocràcia ha tingut un capital polític enorme, sobretot entre la classe treballadora industrial

La victòria moral i ideològica dels partits socialdemòcrates a Europa després de la **Segona Guerra Mundial** ha estat la creació de l'Estat del benestar, en molts casos —com a França o Itàlia— amb el suport dels partits comunistes. Els primers anys de postguerra, els seus programes i les seves aspiracions van convertir-se parcialment en realitat. El pacte entre la gestió del capitalisme i la millora de les condicions de vida de la classe obrera va donar un prestigi enorme a aquests partits i als seus dirigents... i va forçar l'aplicació dels seus programes de mínims. La mobilització social i el poder de les ciutats i regions obreres governades per socialistes i comunistes van ser imprescindibles per pressionar els governs de França, d'Itàlia, del Regne Unit o d'Alemanya. De fet, el poder municipal socialista de la segona meitat del segle XX és clau per entendre la bona imatge per als partits socialdemòcrates.

La socialdemocràcia, tant dins com fora dels governs, ha tingut un capital polític enorme, sobretot entre la classe treballadora industrial. Primer, perquè les classes populars van veure millorar ostensiblement les seves condicions de vida des del 1945, i segon, perquè a través d'aquests partits van fer créixer la seva influència política dins de la societat, especialment gràcies a la capacitat d'acció i d'organització en els àmbits local i laboral.

La crisi del petroli i l'arribada de l'hivern neoliberal

La crisi del 68 a França, la tardor calenta italiana (69), la revolució portuguesa (74) i la caiguda de les dictadures a Grècia (74) i a Espanya (75) van permetre una radicalització de la base social de la socialdemocràcia. Van aparèixer nous moviments socials que van començar a orbitar al seu voltant i molts partits socialistes van veure com el seu nou electorat augmentava amb 'hippies', feministes, pacifistes, ecologistes i altres moviments ciutadans que van agafar força a finals dels setanta i principis dels vuitanta. Aquest fenomen va permetre que, en molts països d'Europa, l'esquerra arribés al Govern durant la crisi del petroli del 73 —o immediatament després— amb referents com els de Willy Brandt a Alemanya, James Callaghan al Regne Unit, l'arribada del PSI al poder a Itàlia i la creixuda del PCI, i, al sud d'Europa, els governs dels socialistes portuguesos, espanyols i grecs sorgits de les seves dictadures. Als països escandinaus, la socialdemocràcia vivia temps daurats i semblava que es podia prometre una millora de les condicions de vida al mateix temps. **El mític primer ministre suec, Olof Palme**, parlava, d'una manera molt radical, de la gestió del capitalisme per part dels treballadors. "El capitalisme de rostres humans", en deien.

Els governs socialistes van passar de promoure l'Estat del benestar a aplicar les primeres mesures d'austeritat

Però econòmicament el pèndol va canviar de direcció. La crisi del petroli del 73 va disparar el deute públic i la base material per al "pacte social" de la postguerra va començar a esquarterar-se. Al Regne Unit, el Govern laborista va haver de demanar un préstec al Fons Monetari Internacional. A França, Mitterrand va fer marxa enrere en el seu ambiciós Programa Comú, i, a Dinamarca, el Govern socialdemòcrata va disparar el deute públic... La llista és llarga i, a la pràctica totalitat dels països europeus, el realisme polític va dur-los a acceptar i, de fet, promoure les privatitzacions i liberalitzacions dels sectors que havien estat decisius per al desenvolupament econòmic.

Els partits socialistes que eren al Govern **van passar de promoure l'Estat del benestar per a tothom a aplicar les primeres mesures d'austeritat**. Les primeres esquerdes es van notar sobretot dins de les organitzacions juvenils i sindicals vinculades al món socialdemòcrata. El famós "There Is No Alternative" (TINA) de **Margaret Thatcher** va calar en la manera de pensar de molts dirigents d'esquerres d'aquella època. Els socialistes van començar a privatitzar i retallar drets socials, polítics i sindicals. La drecera que els permetia fer-ho era la idea de la "construcció

europèa". Retallar avui per recuperar-ho tot en una Europa forta i pròspera. O almenys això es deien els uns als altres.

L'auge i la caiguda de les terceres vies

Molts dels partits socialistes van veure el seu vincle amb el món del treball tallat a causa de les seves polítiques de retallades i d'austeritat. En lloc d'intentar recuperar el terreny perdut, els partits van optar per buscar nous electors (classes mitjanes, minories ètniques...) i un nou poble (del qual ja vam parlar al [blog 'Des de la Talaià'](#)), i així van tallar els vincles orgànics amb les organitzacions que històricament havien creat els partits socialistes. Aquest procés va arribar a la màxima expressió a Itàlia, amb el Partito Democratico, i a França amb el sorgiment de François Hollande i la generació socialista post-Mitterrand. A casa nostra ho veiem amb la fusió electoral del PSC amb les restes d'UDC.

A finals dels setanta i principis dels vuitanta, molts partits socialistes europeus miraven de reüll la **desfeta dels seus homòlegs al Regne Unit i a França**. Si en dos països econòmicament poderosos com aquests, el Partit Laborista havia de demanar ajuda a l'FMI i el Partit Socialista francès no va defensar-se davant els mercats, com podrien els països més petits fer front als mercats amb un Govern d'esquerres? Si ens basem en els resultats de les eleccions presidencials franceses com a element avaluador del suport del Partit Socialista, podem intuir els efectes del que va significar el primer govern de Mitterrand.

Molts dels partits socialistes van veure el seu vincle amb el món del treball tallat a causa de l'austeritat

La por davant els problemes econòmics, d'una banda, i la recerca de nous electorats sense perdre els vells van tenir uns efectes desastrosos per a la socialdemocràcia. La França del PS va aconseguir arrabassar al Partit Comunista francès l'hegemonia dins la classe treballadora francesa i dins de l'esquerra en general. Però, en 40 anys, els socialdemòcrates francesos han aconseguit perdre pràcticament tot el seu electoral i, al mateix temps, han permès, durant dècades, l'aparició de partits de les classes mitjanes urbanes com Els Verds i fenòmens com el de Daniel Cohn-Bendit. Finalment, **el mateix PS també ha acabat desapareixent després de l'aparició d'un altre partit orientat al mateix públic potencial: La République en Marche (LREM) d'Emmanuel Macron**.

L'adopció per part del PS francès i també de la pràctica totalitat dels partits socialistes europeus de les propostes dels ideòlegs de la Tercera Via que apostaven per un pacte entre els socialistes (com a representants de la classe obrera) i els interessos econòmics, amb el rol mediador de l'Estat, va tenir com a efecte pràctic l'arribada dels consensos a la baixa i l'acceptació dels mals menors. Aquesta defensa de l'economia social i de mercat era el nou paradigma dels socialistes, que els portà a defensar els 'interessos nacionals' abans que els interessos dels seus electors amb resultats desastrosos a França i arreu d'Europa.

A Alemanya, l'**SPD**, sota el lideratge de Gerhard Schröder, va ser el guanyador de les eleccions del setembre del 1998 i en coalició amb Els Verds (2002), que van tornar al Govern aplicant mesures moderades que només poden ser considerades neoliberals. Això va provocar el descontentament de les seves bases, que havien anat disminuint des d'1.000.000 de militants el 1976, 775.000 el 1998, fins a 600.000 al març del 2005. Avui, **el partit encara té menys base, després de la pèrdua de la seva ala esquerra, que va marxar fa 12 anys per formar Die Linke**.

Una història similar es repeteix amb l'SPÖ a Àustria. Des del 1945, havia estat gairebé sempre al Govern, excepte durant el període d'entre el 2000 i el 2006. El 1975 va rebre un 51% dels vots i avui ben just arriba a un 26%. Sense cap mena de dubte, el fet de gestionar la crisi sense oferir una alternativa per als austríacs va acabar tenint com a efecte la desorientació del seu electorat i la impossibilitat de diferenciar-se d'aquells que diuen defensar millor que ells els teus valors, com acostuma a fer la nova dreta extrema europea, comunament denominada populista.

La gestió de la pitjor crisi econòmica de Grècia va fer caure el Pasok fins a un exigü 4,7% dels votants

Una altra fita important que ha marcat els partits socialdemòcrates a Europa ha estat la crisi del 2008. En aquest sentit, no és intranscendent que el procés de desaparició dels socialistes s'anomeni 'pasokització'. A Grècia, a mitjan anys noranta, **el PASOK** aconseguia un 45% en les eleccions i tenia un control quasi total del món sindical (fins i tot el 2009 a l'inici de la crisi va tenir un 43% dels vots). La gestió de la pitjor crisi econòmica del país des de la Segona Guerra Mundial va fer caure el partit fins a un exigü 4,7% el 2015 amb una infinitat d'escissions i la pèrdua de rellevància en la vida del país de les quals ja vam parlar en l'article "[Els perquès de la mala salut de ferro dels partits socialdemòcrates europeus](#)". A Grècia hem vist com el seu suport **s'ha evaporat i ha quedat un partit de pensionistes, nostàlgics d'una època passada** i dels pocs funcionaris ben pagats que queden.

Irlanda és un país bastant complicat, on no es visualitza l'evolució típica de l'esquerra europea. La vida política i el sistema de partits és una conseqüència directa de la guerra civil dels anys vint i el Partit Laborista no ha sigut mai una força central en la política del país. Però amb el creixement econòmic irlandès i l'entrada a la Comunitat Econòmica Europea (CEE) semblava que havia arribat el seu moment històric. El 2011, el Partit Laborista va aconseguir 431.800 vots i va ser el segon partit del país, tot un èxit. Aleshores va decidir formar coalició amb l'FG (Fine Gael), un partit de caràcter conservador molt fort a Irlanda. En les eleccions següents, els laboristes van perdre 300.000 vots i van tornar als nivells dels anys vuitanta. La societat irlandesa, però, ha canviat: les grans mobilitzacions, junt amb el seguidisme polític del partit, van portar a dues escissions després d'una fortíssima davallada electoral que va fer dubtar de si serien capaços de mantenir el seu grup parlamentari. El blog 'Des de la Talaia' en parlava en l'article "[Irlanda, un altre cop al règim de l'austeritat](#)".

Els països nòrdics veuen com les esquerres estan perdent força i sovint han quedat fora del Govern

L'altre exemple de davallada socialdemòcrata històrica ha estat la dels **Països Baixos**, on el Partit del Treball (PvdA) no va arribar als 600.000 vots en les darreres eleccions (un 5,7% del vot). Aquest partit tenia, l'any 1986, un 33% dels vots. La tendència ha estat molt similar a la resta dels partits d'esquerres europeus. El PvdA va ser un partit sorgit de la Segona Guerra Mundial que va poder imposar molts dels seus valors pocs anys després d'arribar al Govern i que va fer una elecció als anys setanta per esdevenir un partit més obert. Als anys vuitanta va aconseguir un suport important de nou, però ja va començar a tenir dificultats per governar. El 2012 van escollir formar part de la gran coalició amb els conservadors. Un programa de retallades socials i de realisme polític els va portar a la desfeta política. Cal dir, però, que l'atur des de llavors fins ara ha baixat de 700.000 a 500.000 persones, encara que un 75% dels nous contractes són considerats precaris, sobretot entre els joves. La particularitat holandesa és que té un sistema de partits que permet a petites formacions

arribar al Parlament. La desfeta del PvdA ha permès a un partit esquerrà postmaoista ser la primera oposició d'esquerres, al Partit dels Pensionistes arribar al Parlament, al Partit dels Animals consolidar-se... **Les forces progressistes estan en plena reorganització.**

La tendència és clara: la gestió possibilista de la crisi, la manca d'un programa de transformació i d'una visió alternativa podrien ser algunes de les causes generals que fan que l'electorat hagi abandonat en els últims anys els partits socialistes.

Fins ara, l'únic lloc on no trobem aquestes desfetes històriques és Escandinàvia. Tanmateix, **els quatre països nòrdics veuen com les esquerres estan perdent força** i sovint han quedat fora del Govern, o com a Suècia condicionats per la dreta. L'únic país de la regió on els socialistes són ara mateix al Govern és Suècia (amb una coalició amb el centre). En resum, els partits escandinaus que sí que van ser al Govern durant el període daurat es troben des de fa 15 anys en una situació similar a la dels seus cosins continentals.

L'esperança socialista: Jeremy Corbyn?

Els partits socialdemòcrates europeus actualment es troben en la cruïlla de seguir les consignes de Jeremy Corbyn al nou Partit Laborista britànic o mantenir una transformació a la francesa amb la desaparició del vell aparell del partit i la creació d'un nou referent socioliberal. Un món que no acaba de néixer i un altre que no acaba de morir; i, per descomptat, tots els monstres que això genera.

Jeremy Corbyn ho va dir clar: segons ell, calia trencar amb el neoliberalisme i tot el que això comporta

De fet, pràcticament tothom dins dels partits socialistes, socialdemòcrates o laboristes està fent un esforç d'anàlisi: des de l'autocrítica que fa al PSC [Núria Parlon](#) a l'antiga presidenta dels [joves socialistes europeus](#) fins als universitaris més prestigiosos de la família socialista europea al text '[Reinventar-se o desaparèixer](#)', de Pascal Delwit. Cal diferenciar, però, els que realment fan una autocrítica dels que es queixen que la seva cadira parlamentària ja no existeix. Sense cap mena de dubte, el debat sobre el futur europeu, i fins i tot global, de la socialdemocràcia ha començat.

De fet, a l'octubre passat, el Partit dels Socialistes Europeus va fer una posada en escena per parlar de la seva renovació amb Pedro Sánchez i altres 'joves' com Paul Magnette que es va fer famós per la seva oposició al CETA i al TTIP. Jeremy Corbyn ho va dir clar: segons ell, [calia trencar amb el neoliberalisme](#) i tot el que això comporta. Caldrà veure com es declina aquest fenomen tant a Europa com amb el PSOE i el PSC a Espanya i Catalunya després del retorn de Pedro Sánchez al poder i la força renovada d'un veterà com Miquel Iceta.

Pablo Sánchez treballa per al Sindicat Europeu de Serveis Públics i ha sigut director de Relacions Internacionals de l'Ajuntament de Barcelona.